

STRATONIKEIA'DAN ÜÇ TERRAKOTTA MASK

Bilal SÖĞÜT* - Banu YILMAZ**

Özet

Karia Bölgesi sınırları içerisinde, Muğla İli, Yatağan İlçesi, Eskihisar Köyü'ndeki Stratonikeia Antik Kenti'nin Hellenistik ve Roma Dönemi'ne tarihlenen zengin bir terrakotta buluntusunun olduğu bilinmektedir. Bunlardan bir grubu da şimdi Muğla Müzesi Deposu'nda muhafaza edilmekte olan üç adet terrakotta mask oluşturmaktadır. Bu masklar, iç tarafı boş olarak kalıp tekniği ile yapılmış ve yanlarına birer adet yuvarlak ip deliği açılmıştır. Bu masklara ağız ve göz boşlukları bırakıldığı için tiyatro maskı olarak kullanılmış olmalıdır. Antik Dönemde tiyatro maskları dışında, maskların kötülüklerden uzaklaştırma, hastalıklardan korunma ve tanrıları simgeleme gibi işlevlerinin varlığı da bilinmektedir.

Çalışma konumuz olan masklar Geç Hellenistik-Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmektedir. Kentte yapılan kazılarda bulunan terrakotta eserler, kentin Hellenistik Dönem'deki önemini ortaya koymakta ve seramik atölyelerinin varlığını da desteklemektedir. Tiyatro masklarının, ait oldukları dönemin sosyal ve kültürel yaşamını anlatması açısından önemli oldukları bilinmektedir. Bu çalışmada Stratonikeia buluntusu üç terrakotta mask detaylı bir şekilde ele alınarak, bunların tipolojik ve ikonografik olarak değerlendirilmeleri yapılmaktadır. Böylelikle Stratonikeia terrakottalarının farklı bir grubu bilim alemine tanıtılmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Mask, Stratonikeia, Terrakotta, Tiyatro.*

THREE TERRACOTTA MASKS FROM STRATONIKEIA

Abstract

It is known that the ancient city of Stratonikeia within the boundaries of Karia region, which is situated in Eskihisar village of Mugla-Yatagan, has a rich terracotta assemblage dating to Hellenistic and Roman periods. A group of this is composed of three terracotta masks which are now being conserved in the stores of Mugla Museum. These masks are manufactured in moulds and they have a string hole in both sides. As these masks have holes for mouth and eyes, they must have been used as theatre masks. Beside this function in the theatre, it is known that masks served different purposes such as removing the bad spirits, getting protected from maladies and symbolizing divinities.

The masks that are the subject of this paper are dating to Late Hellenistic- Early Roman Imperial Period. Terracotta findings obtained during the excavations in Stratonikeia emphasize the importance of the city in the Hellenistic Period and support the existence of some pottery workshops. In this study, 3 terracotta masks found in Stratonikeia are examined in detail and are studied in aspects of typology and iconography. Hereby, a different group of terracotta from Stratonikeia will be introduced to other scholars.

Key Words: *Mask, Stratonikeia, Terracotta, Theater.*

* Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Öğretim Üyesi, DENİZLİ
e-posta: bsogut@pau.edu.tr

** Arş. Gör., Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, DENİZLİ
e-posta: banu.16@gmail.com.tr

1. GİRİŞ

Karia Bölgesi'nin iç kesimindeki kentlerden birisi olan Stratonikeia, Muğla ili, Yatağan ilçesi, Eskihisar Köyü'ndedir. İ.Ö. 2. bin sonlarından¹ günümüze kadar farklı kalıntıların olduğu bilinen Stratonikeia'daki yapılardan sur duvarı dışındakiler Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmektedir. Bunlar arasında Gymnasion, Tiyatro, Kuzey Şehir Kapısı, Kuzey Cadde ve Bouleuterion gibi yapılar bulunmaktadır². Bu yapı kalıntılarının haricinde, Kuzey Şehir Kapısından Lagina Hekate Kutsal Alanı yönüne doğru giden yol ve her iki kenarındaki kazılarda kentin nekropolü ile ilgili önemli tespitler yapılmıştır³.

İ.Ö. 281 yılından sonraki kısa bir süre içinde, Seleukos Kralı I. Antiokhos tarafından, kentin adı Stratonike adına Stratonikeia olarak değiştirilmiştir⁴. Yapılan araştırmalara göre burada Hellenistik Dönem öncesine giden yerleşme olduğu kesindir⁵. Hellenistik Dönemde güçlenen kentte Hellenistik ve Roma Dönemi'ne tarihlenen anıtsal yapıların varlığı bilinmektedir. Nekropol alanında yapılan çalışmalarda var olan kalıntıların ortaya çıkarılmasının yanı sıra, gerek kentin, gerekse çevresinin tarihi ve yerleşimi ile ilgili önemli tespitler yapılmıştır. Böylece buradaki iskanla ilgili kullanım evreleri de ortaya konulmuştur.

Kentin nekropol alanı Stratonikeia'nın dışında ve özellikle ağırlıklı olarak kentin kuzeyinde yer almaktadır. Y. Boysal döneminde yapılan

¹ Stratonikeia antik kenti içinde ve nekropol alanında bugüne kadar bulunan eserlerin en eskisi Submiken döneme ait kaplardır (Hanfmann- Waldbaum, 1968: 51-56; Boysal, 1987: 52).

² Yapılar ile ilgili çalışmalar için bkz. Tırpan, 1998: 1-75; Mert, 1999: 417-435; Söğüt, 2010: 263-286.

³ Stratonikeia Nekropolü'nde bulunan eserler ve bunların sonuçları ile ilgili değerlendirmeler için bkz. Boysal, 1987: 51-69; Baldiran, 1990; Baldiran, 1991: 45-56.

⁴ Kent hakkında bilgi için bkz. Ruge, 1931: 322; Magie, 1950: 1-1661, 15; Bean, 2000: 81.

⁵ Buradaki erken yerleşimle ilgili antik yazarlardan Herodotos (V, 118), Strabon (XIV, II, 25), Pausanias (5, 21, 10) ve Bizanslı Stephanos (Ethnika, 696) bilgi verir. Bu bilgilere göre; Hellenistik Dönem öncesine ait bir yerleşmenin olduğu ve bunun Khrysaoris ve Idrias olarak bilindiği anlaşılmaktadır. Burasının aynı zamanda Kariyalılar'ın toplandığı önemli bir merkez olduğu da düşünülmektedir. Hellenistik Dönem öncesine ait yerleşimle ilgili epigrafik değerlendirmeler ayrıntılı bilgi için bkz. Şahin, 2010: 4. Kentte yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen buluntular ve Hellenistik Dönem öncesine ait yerleşim ile ilgili son değerlendirmeler için bkz. Söğüt, 2012b: Res. 1-3, Çiz. 1-2.

kazı ve araştırmalar sırasında şehrin kuzeye açılan esas kapısı önünden kuzeye doğru giden taş döşeli bir yol açığa çıkarılmıştır⁶. Yolun iki tarafında yer alan ve yolu izleyen mezarlar şehre yaklaşık 1.5 km uzaklıktaki Aldağ Mevkii'nde daha da geniş bir sahaya yayılarak şehrin nekropolünü oluştururlar. Bu uzun nekropol alanı mahalli semt adlarına göre, şehir kapısından itibaren İğdemir, Kabasakız ve Aldağ Nekropollerini şeklinde adlandırılmıştır. Burada yapılan çalışmalarda ele geçen en erken mezar hediyesi Aldağ Nekropolü'nde ele geçen ve Geç Geometrik Dönem'e tarihlenen bir gömüye ait buluntulardır⁷. Kentin kuzeyinde bulunan bu alandaki çalışmalarda ele geçen eserlerden bir grubu da çalışma konumuzu oluşturan terrakotta masklardır.

İnsanlarda gizlilik hissi uyandıran masklar çeşitli malzemelerden yapıldı. Bu malzemeler arasında geçmişten günümüze kadar kullanılanlar pişmiş toprak, lif, fildişi, kemik, tüy, deri, kağıt ve boynuzdur⁸. Bu malzeme zenginliğine rağmen, Antik Dönemde daha çok pişmiş toprak eserler tercih edilmiştir.

Anadolu'da Neolitik Dönem'den beri pişmiş topraktan çeşitli özellik ve formda kaplar, aletler ve pişmiş toprak figürinler yapılmıştır⁹. Bu figürinler arasında önemli bir grubu da masklar oluşturmaktadır. Neolitik Dönemde masklar daha çok ritüel amaçlı tanrı ve tanrıçayı sembolize eden figürlerden oluşmaktaydı¹⁰. Daha sonraki dönemlerde ise günlük hayattan sahneler ve tanrı tanrıça figürleri dışında da kişilerin betimlemesi yapılmıştır. Bu masklar artık ritüel özelliklerinin dışında tiyatrolarda kullanılmaya başlamıştır. Bu sebeple maskın kaynağı tiyatrodan öncedir¹¹. Tiyatro maskları da her ne kadar şarap tanrısı olarak yüceltilse de aslında Anadolu halkının bereket

⁶ Boysal, 1987: 53.

⁷ Bu, Aldağ Mevkii D1 mezarı olarak kayıtlara geçmiştir (Boysal, 1987: 54).

⁸ Kaptan, 2001: 56.

⁹ Higgins, 1969: 7; Grab, 1979: 610.

¹⁰ Gimbutas, 1974: 262-269.

¹¹ Tiyatro, ilk kez İ.Ö. 6. yüzyılda Yunan toplumunda dinsel törenlerden ayrılarak bir sanat türü haline gelmiş ve dinsel ya da pratik ölçütlerle değil, estetik ölçütlerle değerlendirilen bir oyuna dönüşmüştür. Yunan toplumunda tiyatronun kökeni, şarap, bereket ve bitkiler tanrısı Dionysos'u kutsamak için yapılan Bacchanolia şenliklerinde bir koronun söylediği şarkılarla ortaya çıkar. Bununla ilgili detaylı bilgi için bkz. Otto, 1993.

bağışlayan toprağı, saygıyla kutsamak için tapındıkları Dionysos'la özdeşleştirilmektedir. Çünkü Dionysos şenliklerinde masklar kullanılmaktaydı.

Masklar, işlevlerine göre farklı şekillerde yapılırdı. Bunlar arasında ağız ve göz boşluğu bırakılmadan yapılan örnekler vardı. Bunlar bir duvara ya da herhangi bir şey üzerine asıldığında, asıldığı mekanı koruduğu ya da o alana güven verdiği düşünülürdü¹². Bu ritüel inançta genelde tanrı ya da tanrıça maskları kullanılırdı¹³. Maskların diğer işlevleri ölü gömme, hasat, bereket, yağmur yağdırma, hastalıkları iyileştirmedir. Kötü ruhları ya da tanrıları simgeleyen masklar toplumu denetim altında tutmayı sağlardı. Masklar bu konumdayken kadınlara ve çocuklara öğüt verme, suçluları cezalandırma gibi görevleri de üstlenirdi¹⁴.

Masklar üç çeşittir. Bunlar, ritüel¹⁵, biyografical¹⁶ ve sahne masklarıdır. Ritüel masklar genelde dinsel törenlerde tanrı-tanrıçayı simgeleyen masklar, biyografical masklar ünlü kişileri simgeleyen masklar, sahne maskları ise tiyatrolarda kullanılan eserlerdir¹⁷. Tiyatro maskları da tragedya, komedy maskları olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu masklar içerisinde mitolojik masklar, Satyr, genç erkek ve kadın, fahişe ile yaşlı ve köle tipi masklar vardır.

2. STRATONIKEIA MASKLARI

Stratonikeia nekropol alanlarında yapılan çalışmalarda farklı terrakotta eserler ele

geçmiştir¹⁸. Bunların içinde Aphrodite, Eros, Apollon, Artemis gibi tanrı ve tanrıça figürinlerinin yanı sıra günlük hayattan sahneler ya da kişilerin betimlendiği gladyatör, yün eğiren bayan, ephebos, çömlekçi ustası vb. örnekler de görülmektedir. Bunlardan bir grup da bu çalışmanın konusunu oluşturan terrakotta masklardır. Bu masklar, iç tarafı boş olarak kalıp tekniğinde yapılmış¹⁹ ve çenenin her iki kenarı ile alın ortasına açılmış ip delikleri vardır²⁰. Bu masklara ağız ve göz boşlukları bırakıldığı için tiyatro maskı olarak kullanılmış olmalıdır²¹.

Tiyatro masklarından ilk örneğimiz açık devetüyü renkli hamur yapısında, iç tarafı boş olarak kalıp tekniğinde yapılmıştır²² (Res. 1-2). Bu genç erkek maskının burnunun üst kısmından yukarı ve ağız ile birlikte çenesi kırıktır. Yuvarlak yüzü, sağ kulak üzerine dökülen dalgalı saçları ve yuvarlak delik şeklinde göz boşluklarının alt kısmı korunmuştur. Çenenin her iki yanında birer adet yuvarlak ip deliği görülmektedir. Burada ele alınan örnekler içinde sadece bu maskın önceki kazı dönemlerinde Aldağ Mevkii'nde A34 numaralı mezar buluntusu örneğe benzer özellikler gösterdiği anlaşılmıştır²³. Maskta yüzün neredeyse gözaltından itibaren sadece bir bölümü korunmuş olsa da yüzün bütünü hakkında fikir vermektedir. Yuvarlak yüz yapısı, tok çenesi, düzgün burun yapısı, kırık olmasına rağmen, muhtemelen etli dudak yapısı ile Tralleis'te bulunmuş olan TRL07NA(DM) 62 envanter numaralı mezar buluntusu²⁴ ve Louvre Müzesi'ndeki²⁵ masklarla benzer

¹² Maskların asıldığı mekanlardan en önemlilerinden bir tanesi de seramik fırınlarıydı. Pişmiş toprak figürinlerin en önemli yapım aşaması, hatta belki de tüm çalışmanın kaderini belirleyeceği yer seramik fırınlarıdır. Fırında pişirme işlemi tam bir belirsizlik ortamında gerçekleşiyordu. En yetenekli zanaatkarların bile pişirme işlemi sırasında her şeyin tam anlamıyla yolunda gideceğinden emin olması mümkün değildi. Bu nedenle pişirilen eserlerin korunması için fırının üzerine acayip masklar asmak gelenekler arasındaydı (Burford, 1972: 122).

¹³ Demirci atölyesine Hephaistos'un ve Athena'nın büstünün asıldığı seramikler üzerindeki betimlemeden bilinmektedir. Bunlar büyük bir ihtimalle terrakotta idi (Simon, 1969: 223, 225, Abb. 208).

¹⁴ Kaptan, 2001: 58.

¹⁵ Tiyatro dışında, maskların kötülüklerden uzaklaştırma, hastalıklardan korunma ve tanrıları simgeleme gibi işlevlerinin varlığı da bilinmektedir.

¹⁶ Grimes, 1992: 61.

¹⁷ Tiyatro maskları ile ilgili bilgi için bkz. Horst-Blume, 1999: 974-979.

¹⁸ Stratonikeia nekropol çalışmalarında tespit edilen terrakotta eserlerle ilgili çalışma için bkz. Baldıran, 1990: 40-54.

¹⁹ Hellenistik ve Roma Dönemi'nde baskı tekniği kullanılarak yapılan pişmiş toprak eser üretiminin yanı sıra, baskı tekniğine oranla daha kısa zamanda, daha kolay üretim yöntemi olan yarı döküm ve sıvama ile tam döküm tekniği de kullanılmıştır.

²⁰ 1 ve 2 Numaralı masklarda kırıklar olduğu için alın üstüne gelen delik görülememektedir. Ancak 3 numaralı maskta bu net bir şekilde belirlenebilmektedir (Res. 5)

²¹ Grek tiyatrolarında aktörün en önemli objesi masklardır. Aktörler yüzlerini gizleyerek korku ve sevinç gibi duygularını bu masklarla aktarmışlardır.

²² Esere 09MDO4/1-T37 envanter numarası verilmiştir. Maskın ölçüleri: Yük: 19,8 cm, Gen: 18,6 cm, Der: 7,3 cm, Cid. Kal: 0,5 cm'dir.

²³ Mezar ve buluntuları ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Baldıran, 1990.

²⁴ Yaylalı, 2009: 34, Res. 14; Saraçoğlu, 2010: 493.

²⁵ Summerer, 1999: Taf. 7, Pl. III.11.

özellikler göstermektedir. Tralleis'ten bulunan mask İ.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlenmiştir²⁶. Bunlar ve diğer değerlendirmelere göre Stratonikeia örneği İ.Ö. 2-1 yy'a ait olmalıdır.

İkinci örnek, açık devetüyü renkli hamur yapısında, üzeri yer yer kırmızı boyalı²⁷ ve iç tarafı boş olarak kalıp tekniğinde yapılmıştır (Res. 3-4). Alının üst kısmından aşağı doğru sol göz ile birlikte ağza kadar dikey olarak eksikler vardır. Oval yüz hatlı, yuvarlak delik şeklinde göz boşluklarına sahip, iri burunlu ve oval şekilde ağız açıklığı olan bayan maskıdır. Oval yüzde, alnı çevreleyen dalgalı saç yapısı kulak üzerini kaplamış ve bunun üzerinde ışın şeklinde yapılmış taca sahiptir. Çenenin her iki yan tarafında birer adet yuvarlak ip deliği vardır. Bu maskta görülen saçların ortadan ayrılıp arkaya doğru taranış şekli İ.Ö. 2. yüzyıla verilen Taranto Nekropolü 81.2 numaralı bayan maskına benzemektedir²⁸. Saç yapısı benzer özellik göstermesine rağmen, gözler Taranto örneğinde detaylı işlenirken, bizim örneğimizde sadece göz boşluğu verilmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde bizim örneğimizin bundan daha geç olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, genel bir tarih olmakla birlikte Stratonikeia maskı Geç Hellenistik-Erken İmparatorluk Dönemi içerisine ait olmalıdır²⁹.

Üçüncü mask, açık kiremit renkli hamur yapısında, iç tarafı boş olarak kalıp tekniği ile yapılmıştır³⁰ (Res. 5-6). Yuvarlak yüzlü maskta, yüz, burun, ağız, çene ve sol kulak dahil kırıktır. Mevcut duruma göre erkek trajedi maskı olduğu açıktır. Çenenin her iki kenarı ve alnın üst kenarı ortasındaki ip deliği yuvarlak şekillidir. Büyük bir kısmı kırık olmakla birlikte, korunan sağ kenardan ağzın açık ve dudakların aralıklı yapıldığı anlaşılmaktadır. Alına dökülen ve yüzü çevreleyen dikey dalgalı saç yapısına sahiptir. Masktaki benzer saç yapısını İ.Ö. 2. yüzyıl ortasına verilen Myrina'dan trajik³¹, İ.Ö. 1. yüzyıl-İ.S. 1. başlarına tarihlenen Tarsus³², Geç

²⁶ Saraçoğlu, 2010: 493.

²⁷ Depo eserleri arasında tespit edilen mask örneğine 09MDO4/1-T34 envanter numarası verilmiştir. Ölçüleri: Yüksek: 22,5 cm, Gen: 17 cm, Der: 9,2 cm, Cid. Kal: 0,6 cm'dir.

²⁸ Taranto örneği için bkz. Graepler, 1997: 232, Abb. 282.

²⁹ Söğüt, 2012: 84.

³⁰ Mask'a 09MDO4/1-T36 envanter numarası verilmiştir. Ölçüleri: Yüksek: 10,2 cm, Gen: 15,5 cm, Der: 8 cm, Cid. Kal: 0,4 cm'dir.

³¹ Burr, 1934: 78, Pl. XL. 116.

³² Goldman, 1950: 305, Fig. 235. 300.

Hellenistik Döneme önerilen Morgantina'dan trajik³³ ve İ.Ö. 2- 1. yüzyıla tarihlenen Delos'tan trajik aktör³⁴ masklarında görmekteyiz. Bunlara göre bizim mask örneğimiz stil benzerliğinden dolayı, Geç Hellenistik-Erken İmparatorluk Dönemi'ne ait olmalıdır.

3. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Masklar da tıpkı pişmiş toprak figürinler gibi dönemin heykel sanatından etkilenmiştir. Ancak masklar sadece yüzü kapatmak için yapıldığından, figürinler kadar kesin stil tespiti yapmak mümkün değildir. Arkaik Dönem maskları yüzü olduğu gibi kapatmakta, saçlarda, göz ve yüz yapısında Arkaik Dönem stili görülmektedir. Klasik Dönem örneklerinin ağzı az da olsa açılmaktadır. Bu durum Hellenistik Dönem masklarında daha da artmıştır. Bu Dönemde tragedya ve komedya masklarında ağız daha da açılmıştır. Roma İmparatorluk Dönemi mask örneklerinde ise artık abartılı işçilikte örnekler göze çarpmaktadır. Roma İmparatorluk Dönemi'nde maskta yükseklik artmış ve Hellenistik Dönem'deki canlılık bu tarihlerde yerini sertliğe bırakmıştır.

Yapılan karşılaştırmalara göre Stratonikeia'dan bulunan terrakotta figürinler Geç Hellenistik ve Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmektedir³⁵. Ayrıca Stratonikeia'da tespit edilen terrakotta figürinler ve masklar, Tralleis Antik Kenti örnekleriyle çok benzemektedir. Bu durum da bize eserlerin aynı atölye tarafından üretilmiş olabileceği fikrini doğurmaktadır. Çünkü antik dönemdeki seramik atölyeleri gezici atölyeler olduğu için her iki antik kentte de aynı atölyenin çalışmış olması mümkündür. Ancak bu görüşün daha fazla terrakotta eser ile desteklenmesinde yarar vardır.

Stratonikeia maskları sadece tiyatrodaki işlevi yerine getirmek için değil, aynı zamanda o dönemlerde yaşayan insanların kültürünü de yansıtması açısından önemlidir. Şimdilik 3 örnek ile yapılan bu yayın, ileriki yıllarda kentte yapılacak çalışmalarla örneklerin çeşitlenmesine bağlı olarak daha kapsamlı

³³ Bell, 1981: 69, Pl. 23.

³⁴ Laumonier, 1956: Pl. 92. 1216.

³⁵ Kentteki nekropollerde tespit edilen terrakotta eserler A. Baldıran tarafından çalışılmıştır. Terrakotta eserlerle ilgili detaylı bilgi için bkz. Baldıran, 1990: 40-47.

hale getirilecektir. Stratonikeia terra ortaya konulabileceği anlaşılmaktadır. kottalarının bütünü değerlendirildiğinde, atölye tespitine yönelik daha kesin sonuçların

KAYNAKÇA

- Baldıran, A. (1990). *Stratonikeia Nekropol Buluntuları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Baldıran, A. (1991). "Stratonikeia Nekropolü'nün Tarihsel Süreci", *Selçuk Üniversitesi, Fen - Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Dergisi* 6, 45-56.
- Baldıran, A. (1992). "Stratonikeia Hellenistik Dönem Terracottaları", *Selçuk Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Dergisi* 7-8, 207-220.
- Bell, M. (1981). *The Terracottas, Morgantina Studies I*, New Jersey.
- Boysal, Y. (1967). "Karia Bölgesinde Yeni Araştırmalar", *Anatolia* 11, Ankara, 1-56.
- Boysal, Y. (1970). "Turgut Kazısı 1969 Yılı Raporu", *Anatolia* 12, 63-93.
- Boysal, Y. (1979). "Lagina Kazıları", 8. *Türk Tarih Kongresi-1*, 389-390.
- Boysal, Y. (1983). "Stratonikeia", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi* 2, 123-134.
- Boysal, Y. (1987). "Stratonikeia Nekropolü'nün Tarihsel Süreci", *Remzi Oğuz Arık Armağanı*, 51-69.
- Burford, A. (1972). *Craftsmen in Greek and Roman Society*, London.
- Burr, D. (1934). *Terra-cottas from Myrina in the Museum of Fine Arts*, Boston, Vienna.
- Gimbutas, M. (1974). "The Mask in Old Europe from 6500 to 3500 B.C.", *Archaeology* 27.4, 262-269.
- Goldman, H. (1950). *Excavations at Gözli Kule, Tarsus I, The Hellenistic and Roman Periods*, New Jersey.
- Graepler, D. (1997). *Tonfigürten im Grab, Fundkontexte Hellenistischer Terrakotten aus der Nekropole von Tarent*, Biering ve Brinkmann.
- Grimes, R. L. (1992). "The Life History of a Mask", *TDR* 36-3, 61-77.
- Grob, W. H. (1979). "Terrakotten" *Der Kleine Pauly Lexikon der Antike* 5, 808-820.
- Higgins, R. A. (1969). *Greek Terracotta Figures*, BMC, London.
- Horst- Blume, D. (1999). "Maske" *Der Neue Pauly Enzyklopädie der Antike* 7, 974-979.
- Kaptan, Ö. (2001). "Pişmiş Toprak Maskeler", *1. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 56-61.
- Laumonier, A. (1956). *Les Figürines de Terre Cuite Delos XXIII*, Paris.
- Magie, D. (1950). *Roman Rule in Asia Minor I-II*, New Jersey.
- Mert, H. (1999). "Anadolu Gymnasionları ve Stratonikeia Gymnasionu", *Selçuk Üniversitesi Fen - Edebiyat Dergisi* 13, 417-435.
- Otto, W. F. (1993). *Dionysus Myth and Cult*, Dallas.
- Saraçoğlu, A. (2010). "2006-2007 Tralleis Kazılarında Ele Geçen Bir Grup Terrakotta Figürin", *4. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 487-501.
- Simon, E. (1969). *Der Götter der Griechen*, Munich.
- Söğüt, B. (2010). "Stratonikeia 2008 Yılı Çalışmaları", *31. Kazı Sonuçları Toplantısı-4*, 263-286.
- Söğüt, B. (2012a). "Stratonikeia", *Actual Archaeology* 2, February 2012, 80-91.
- Söğüt, B. (2012b). "Stratonikeia 2010 Yılı Çalışmaları", *33. Kazı Sonuçları Toplantısı - 4*, 2012, 395-419.
- Summerer, L. (1999). "Hellenistische Terrakotten aus Amisos: Ein Beitrag zur Kunstgeschichte des Pontosgebietes", *Geographica Historica* 13, Stuttgart.
- Tırpan, A. A. (1998). *Stratonikeia Augustus-İmparatorlar Tapınağı*, Konya.
- Winter, F. (1903). *Die Typen der Figürlichen Terracotten*, Berlin-Stuttgart.
- Yaylalı, A. (2009). "2007 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı Çalışmaları", *30. Kazı Sonuçları Toplantısı-3*, 17-40.

Resim 1: 1 Numaralı Mask

Resim 2: 1 Numaralı Mask'ın İç Tarafı

09MDO4-1-T34

Resim 3: 2 Numaralı Mask

09MDO4-1 T34

Resim 4: 2 Numaralı Mask'ın İç Tarafı

09MDO4-1-T36

Resim 5: 3 Numaralı Mask

09MDO4-1 T36

Resim 6: 3 Numaralı Mask'ın İç Tarafı